

1 ta' Frar, 1963

Imhallfin:—

Is-S.T.O. Prof. Sir Anthony J. Mamo, O.B.E., C.St.J., Q.C.,
B.A., LL.D., President;

Onor. Dr. A.J. Montanaro Gauci, C.B.E., K.M., LL.D.;

Onor. Dr. W. Harding, C.B.E., K.M., B.Litt., LL.D.

Carmelo Sultana

versus

Michele Scicluna

**Pagament — Rinunzja — REXISSJONI — Indebitu —
Preskrizzjoni.**

Skrittura privata li per mezz tagħha waħda mill-partijiet tħallas lill-parti l-oħra somma ta' flus, u in vista ta' dak il-pagament dik il-parti l-oħra tiddikjara li ma għandhix ebda dritt jew pretensjoni fuq ċertu fond, u fl-istess hin tobligà ruħha li tirrestitwixxi dawk il-flus lill-parti li hall-sithom fil-każ illi ċertu negozju li l-parti li hallsithom kienet bi hsiebha tagħmel ma' hadd iehor ma jsehħx, ma tikkostitwix rinunzja valida għal drittijiet immobijfari favur il-parti li hallset il-flus; għax fl-assenza tal-att pubbliku meħtieġ mill-liġi għal rinunzja simili dik id-dikjarazzjoni ma hi produttiva ta' ebda effett ġuridiku u ma tiswa zezjn. U fekk in-negozju li l-parti li hallset il-flus kienet bil-hsieb li tagħmel ma jsehħx, ta'ruva ruħha definittivament il-kondizzjoni li taħtha gie assunt l-obligu tar-restituzzjoni tal-flus, u l-parti li rċeviethom hija obligata tirrestitwihom lill-parti li hallsithom.

Il-parti li titlob ir-restituzzjoni tal-flus ma għandhix għalfejn titlob ukoll ir-rexissjoni tal-iskrittura; għax dik il-parti tkun qegħdha tippresupponi l-effikaċja tal-ftehim tal-iskrittura dwar ir-restituzzjoni tal-flus, u tibbaża l-azzjoni tagħha pre-ċizament fuq dak il-ftehim.

L-azzjoni għar-restituzzjoni tal-flus f'każ simili mhix suġġetta għall-preskrizzjoni ta' sentejn preskritta mill-liġi għall-azzjoni ta' ripetizzjoni ta' ndebitu; għax l-azzjoni ma hi bażata fuq pagament magħmul bi żball, imma fuq pagament magħmul bla kawża. U lanqas ma hija applikabbli għal din l-azzjoni l-preskrizzjoni ta' sentejn preskritta mill-liġi għall-azzjoni ta' rexissjoni tal-obligazzjonijiet; għax l-

azzjoni mhix diretta biex il-ftehim jiġi annullat, anzi hi ntiha biex l-obbligazzjoni tiġi, għall-kuntrarju, adempfuta, u biex il-flus jiġu restitwiti appuntu bis-saħħa tal-ftehim fiha stipulat. Il-preskrizzjoni li tolgot azzjoni simili hiha, invece, dik ta' nemes snin.

Il-Qorti:— Rat l-att taċ-ċitazzjoni quddiem il-Prim' Awla tal-Qorti Civili tal-Maesta Tagħha r-Regina, li bih l-attur, wara li ppremetta illi hu hallas lill-konvenut is-somma ta' £48.1.2. bħala korrispettiv tar-rinunzja tal-istess konvenut għall-pretensjonijiet u drittijiet tiegħu fuq in-nofs indiviż tal-fond Hal-Qormi, jiġifieri razzett fi Strada Piazzetta numru 63 jew iehor verjuri, Sqaq Tnejn, bl-obligu però illi jirrifondilu din is-somma jekk u kemm il-darba ma jsehħx in-negozju li hu kellu jagħmel ma' ċerta Petronilla armla ta' Giuseppe Bugeja (dok. A); u illi fil-fatt, kif kellu jiġi pruvat, dan in-negozju ma sehħx, u għalhekk hemm lok għar-rifuzjoni tal-istess somma, sija minhabba li, rizzoluta t-transazzjoni għal kwalsijasi raġuni, il-pagament fuq imsemmi sar bla kawża, u għal kwalunkwe raġuni oħra valida tal-l'ġi; talab illi, wara li jingħataw id-dikjarazzjonijiet meħtieġa u l-provvedimenti kollha opportuni, il-konvenut jiġi kundannat jirrifondilu u jhallsu s-somma fuq imsemmija ta' £48.1.2 in-eżekuzzjoni tal-obligu fuq imsemmi, assunt mill-konvenut kif fuq ingħad, u anki stante n-nuqqas ta' kawża tal-pagament, u għal kwalunkwe raġuni oħra valida fil-ligi. Bl-ispejjeż, kompriżi dawk tal-ittra uffċjali tat-13 ta' Ottubru 1958, u bl-ingħaxijiet legali;

Omissis:

Rat is-sentenza ta' dik il-Qorti tat-22 ta' Mejju 1962, li biha (a) ċaħdet iż-żewġ eċċezzjonijiet ta' preskrizzjoni bijennali opposta mill-konvenut, u (b) laqgħet it-talba tal-attur, bl-ispejjeż kontra l-konvenut, bl-interessi legali mid-data tas-sentenza; wara li kkunsidrat;

Illi bi skrittura tat-13 ta' Frar 1938, magħmula fost oħrajn bejn l-attur u l-konvenut, gie dikjarat u konvenut li l-attur hallas £48.1.2 lill-konvenut, li ddikjara li kien qiegħed jirċevihom, u in vista ta' dak il-pagament il-konvenut iddikjara li ma għandu ebda pretensjoni u ebda dritt rigward in-nofs indiviż tal-post f'Hal-Qormi ndikat fiċ-ċitazzjoni, li allura kien jinsab fil-poter tal-attur, u li anzi għandu

jagħmel mill-aħjar li jista' biex l-attur ma jigix imfixkel fin-negozju li kellu jagħmel ma' Petronilla armla minn Giuseppe Bugeja biex jakkwista minn għandha l-kwart indiviż tal-istess post; u l-konvenut ipprometta u obliga ruħu li, kemm il-darba l-imsemmi negozju li kellu jagħmel l-attur ma' Petronilla Bugeja ma jsehħx, hu jerga' jagħti lura l-ammont fuq imsemmi lill-attur. In-negozju ma sehħx, għaliex g'e deċiż mill-Onorabbli Qorti tal-Appell, fl-10 ta' Jannar 1955 in re "Sultana vs. Bugeja", b'konferma tad-deċiżjoni ta' din il-Qorti mogħtija fl-5 ta' Ottubru 1954, li, apparti kull kwistjoni li seta' jkun hemm, il-ftehim li l-attur kien għamel ma' Giuseppe r-raġel tal-imsemmija Petronilla Bugeja qabel ma dan miet, li minnu kien jiddependi jsehħx jew le n-negozju msemmi, kien null u ta' ebda effett għaliex sar biss verbalment, mentri kien messu sar bis-solennità rikjesta mill-liġi, billi kien jirrigwarda trasferiment ta' fond. Billi n-negozju ma sehħx l-attur jippretendi, in bażi għall-ewwel kawżali dedotta fiċ-ċitazzjoni, li l-konvenut għandu jirrestitwili s-somma ta' £48.1.2. fit-termini tal-obbligazzjoni minnu assunta bl-imsemmija skrittura;

Illi l-konvenut, kif xehed, ma jopponix li rċieva din is-somma minn għand l-attur, imma jopponi r-rifużjoni domandata mill-attur billi jissottometti li l-obbligazzjoni minnu assunta mhix suxxettiva ta' eżekuzzjoni minħabba difett sostanzjali fil-forma tal-ftehim, li billi kien jirrigwarda trasferiment ta' immobili, jew rinunzja ta' drittijiet fuq immobili, kien messu sar b'att publiku, u mhux bi skrittura privata;

Din is-sottomissjoni mhix sostenibbli. Tista' tkun ta' ebda effett id-dikjarazzjoni magħmula mill-konvenut f'dik l-iskrittura, li hu ma għandu ebda pretensjoni u ebda dritt rigward il-post Hal-Qormi g'a msemmi, billi l-istess dikjarazzjoni saret b'sempliċi skrittura, u mhux b'att publiku; imma l-obbligazzjoni assunta minnu ma jistgħax jingħad li mhix sugġetta jew suxxettiva ta' eżekuzzjoni, għaliex saret biss bi skrittura u mhux in atti. Il-konvenut obliga ruħu li jirrifondi s-somma ndikata fiċ-ċitazzjoni kemm il-darba n-negozju li l-attur kellu jagħmel ma' Petronilla Bugeja ma jsehħx. Dak in-negozju, tajjeb jew hażin, u għal raġuni klenet x'klenet, ma sehħx, u għalhekk il-konvenut għandu jirrifondi lill-attur is-somma msemmija skond l-obbligazzjoni minnu assunta;

Illi bin-nota tiegħu prezentata fis-27 ta' April 1962 il-konvenut oppona l-preskrizzjoni bijennali għad-domanda tal-attur in bażi għall-ewwel kawżali, billi ssottometta li l-attur qiegħed jitlob ir-rifużjoni ta' flus li hallsu ndebitament. Din il-preskrizzjoni opposta mill-konvenut mhix applikabbli għall-każ taht konsiderazzjoni. L-imsemmija preskrizzjoni bijennali tikkontempla l-każ ta' rifużjoni ta' dak li jkun gie mogħti jew imħallas bi żball, mentri l-attur mhux jippretendi li ta jew li hallas bi żball is-somma msemmija lill-konvenut;

Illi l-attur jippretendi li l-konvenut huwa tenut li jħallas l-istess somma anki in bażi għal kawżali oħra, ċjoè għaliex, darba li giet rizzoluta t-transazzjoni bejnu u l-konvenut, il-pagament ta' dik is-somma li dan irċieva minn għandu jiġi li sar mingħajr kawża. Din il-pretensjoni hija ġustifikata. Hija liġi espressa li kull hlas jissupponi dejn; il-flus li ta lill-konvenut, u li dan, kif xehed, irċieva minn għandu, l-attur tahomlu minħabba li kellha ssewgi ċerta transazzjoni. Darba dik it-transazzjoni ma segwietx, il-flus li l-konvenut irċieva minn għand l-attur gie li rċevihom mingħajr kawża, u kwindi għandu jirrestitwihomlu lura;

Illi l-konvenut jopponi anki hawn il-preskrizzjoni bijennali, kif isemmi fin-nota ulterjuri ta' eċċezzjonijiet tiegħu. Din il-preskrizzjoni lanqas ma hija applikabbli għal dan il-każ. L-ewwelnett, fil-każ taht konsiderazzjoni jittratta mhux minn obligazzjoni mingħajr kawża, imma minn pagament bla kawża. Mbghad, kif jirrikonoxxi l-istess konvenut fl-imsemmija nota, fil-fatt kienet teżisti kawża meta saret it-transazzjoni bejn il-partijiet. Barra minn dan, l-attur mhux qiegħed jitlob ir-rexissjoni tal-obligazzjoni assunta mill-konvenut, imma anzi qiegħed jitlob l-adempiment ta' dik l-obligazzjoni;

Illi mill-iskrittura fuq imsemmija jirriżulta li l-konvenut irċieva minn għand l-attur is-somma ta' £48.1.2. Il-konvenut, skond ma xehed, jirrikonoxxi li rċieva din is-somma ta' flus minn għand l-attur, għaliex, għalkemm jgħid li ma jafx kemm irċieva, isemmi li l-flus kien irċevihom talli kien ta lill-attur iċ-ċavetta tar-razzet ta' Hal-Qormi, ċjoè tar-razzett indikat fl-iskrittura. Anzi, il-konvenut jgħid li kien offra u baġhat dawn il-flus lill-konvenut, u baġhathomlu għax kellu jehodhom;

Illi għalhekk id-domanda tal-attur hija ġustifikata in bazi għaż-żewġ kawżali minnu dedotti fiċ-ċitazzjoni;

Rat in-nota tal-appell tal-konvenut, u l-petizzjoni tiegħu li biha talab li dik is-sentenza tiġi revokata, billi jiġu milqugħa l-eċċezzjonijiet tiegħu u jiġu miċhuda t-talbiet tal-attur; bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra tiegħu;

Omissis;

Ikkunsidrat;

Illi mill-kumpless tal-provi rriżulta li Giuseppe Bugeja, il-lum mejjet, xtara minn għand diversi sidien u b'kuntratti diversi tliet kwinti mhux maqsuma ta' razzett f'Hal-Qormi, numru 63 Sjaq Tnejn, fi Strada Piazzetta, u għalkemm deher waħdu fuq il-kuntratt huwa xtara fi-interess u akkont sew tiegħu nnifsu kemm ukoll ta' hih Carmelo Bugeja u tal-konvenut Michele Scicluna. B'kuntratt fi-atti tan-Nutar Giovanni Chapelle tal-10 ta' April 1935 dak Giuseppe Bugeja wella lill-attur bi tpartit dik il-porzjoni ta' tliet kwinti ta' dak ir-razzett b'valur ta' £150, u b'korrisspettiv l-attur ta' lil Bugeja l-fond f'Conception Street numru 29, fi-Imsida, bil-valur stmat £100 u ekwiparazzjoni ta' £50. Skond il-versjoni tal-attur, dik il-bidla kienet simulata biex jiġi evitat l-irkupru, u kien sar ftehim bil-fomm bejn l-attur, Giuseppe Bugeja, Carmelo Bugeja u l-konvenut Michele Scicluna illi dak il-fond tal-Imsida kellu jerga' jiġi mdawwar favur tiegħu meta huwa jhallas lil dawk l-oħrajn sehemhom tal-flus li kienu nefqu għall-fond f'Hal-Qormi. Dejjem skond l-attur, dan ma kienx laħaq hallas ta' sehemu lil Giuseppe Bugeja, billi Giuseppe Bugeja laħaq miet fis-26 ta' Settembru 1957. L-istess attur xehed li wara hallas lill-martu l-armila Petronilla Bugeja, bla ma ha riċevuta. Sadattant, lill-oħrajn kien hallashom ta' sehemhom, u dan mhuwix miċhud. Izda Petronilla Bugeja ċandet li rċeviet il-flus tas-sehem li kellu żewġha, u rruftat li ddawwar dak is-sehem lill-attur. L-attur harrikha biex, għan-nom tagħha u bhala tutriċi ta' wliedha minuri, teżegwixxi l-allegat ftehim verbali ta' żewġha, u ddawwar fuqu formalment b'att publiku dak is-sehem; izda b'sentenza ta' dil-Qorti tal-10 ta' Jannar 1955 il-pretensjoni tal-attur giet miċhuda, bl-ispejjeż, billi fi-assenza tal-att publiku jew ta' skrittura privata l-ftehim ta' trasferiment tas-sehem ta' dak l-im-

mobili kien null u ma kienx produttiv ta' effetti ġuridiċi. L-attur talab ir-ritrattazzjoni tal-kawża, iżda anki dik it-talba giet miċhuda minn dil-Qorti b'sentenza tas-16 ta' Gunju 1958;

Irriżulta li in konnessjoni mal-ftehim fuq imsemmi kien sar ftehim iehor bi skrittura privata għand in-Nutar Alberto Dandria, fit-13 ta' Frar 1938, fejn intqal dan li ġej:— "Carmelo Sultana qiegħed iħallas hawn preżenzjalment lil Michele Scicluna, li jiddikjara li qiegħed jirċievi, £48.1.2, u lil Carmelo Bugeja £24.0.7, li Carmelo Bugeja jiddikjara li qiegħed jirċievi u jaċċetta, u għalhekk iħalli riċevuta lil Carmelo Sultana, kif ukoll iħalli riċevuta l-imsemmi Michele Scicluna. In vista ta' dan il-pagament Michele Scicluna, inkwantu għal nofs indiviż, u Carmelo Bugeja, kwantu għal kwart indiviż, jiddikjaraw li ma għandhomx ebda pretensjoni u ebda dritt rigward il-post Hal-Qormi, jiġifieri razzett fi Strada Piazzetta, li jinsab fil-preżent fil-poter ta' Carmelo Sultana, u li anzi għandhom jagħmlu mill-aħjar li jistgħu biex huwa, Sultana, ma jiġix imfikkell. U jippromettu u jobligaw ruħhom illi, kemm il-darba n-negozju li għandu jagħmel l-imsemmi Sultana ma' Petronilla armla minn Giuseppe Bugeja ma jseħx skond il-ftehim li ga sar rigward l-imsemmi post. allura dawn Bugeja u Scicluna jobligaw ruħhom minn issa li jergħu jagħtu lura dawn l-ammonti hawn fuq imsemmi li Carmelo Sultana";

Ikkunsidrat;

Illi huwa fuq dan il-ftehim tal-iskrittura privata li prinċipalment hija bażata t-talba tal-attur dedotta fil-preżenti kawża. B'dik l-iskrittura privata saru tliet negozji ġuridiċi, i.e. nhas b'riċevuta, rinunzja għal kwalunkwe preżenzjoni fuq l-immobili ta' Hal-Qormi fuq imsemmi, u obligazzjoni ta' restituzzjoni lill-attur tal-flus li ħallas, kondizzjonata għall-fatt li ma jseħx in-negozju li l-attur kellu jagħmel ma' Peronilla Bugeja. In-negozju li allura l-attur kellu jagħmel ma' dik Peronilla Bugeja kien li din, għannom tagħha nfisha u għannom ta' wliedha li tagħhom kienet tutriċi, trodd u ddawwar fuq l-attur il-fond numru 29 Conception Street, Msida, li l-attur kien ta bi tpartit, kif jgħid hu, simulat biex jevita l-irkupru meta Giuseppe Bu-

geja kien ta' bi tpartit il-hames kwinti tar-razzett ta' Hal-Qormi. Negozji ohrajn ma' Petronilla Bugeja ma kellux. Ghal ebda kondizzjoni ohra ma kienet mifthema r-restituzzjoni ta' dawk il-flus. Fuq dan, il-ftehim sar regolari u ċar; u peress li hu ċar u ma jagħti lok għal ebda sens divers mill-miktub, ma hemmx lok ta' ebda nterpretazzjoni diversa tal-intenzjoni tal-partijiet (art. 1045 Kodiċi Civili). Li kieku l-partijiet kellhom xi intenzjoni li jissubordinaw l-obligu tar-restituzzjoni għal xi kondizzjoni ohra, bħal ma hi dik ta' retroċessjoni ta' xi sehem mir-razzett ta' Hal-Qormi, kieku l-partijiet ma kienux sejrin jonqsu milli jniżżlu dik il-kondizzjoni fil-ftehim tal-iskrittura privata li huma għamlu bl-assistenza ta' nutar. Izda dan ma għamlux, u l-Qorti ma tistgħax tippresupponi kondizzjoni ohra oltre dik stipulata mill-partijiet stess;

Ma għandux jintnesa li b'korrissettiv tat-tliet kwinti tar-razzett ta' Hal-Qormi fil-permuta l-attur kien ta' lil Giuseppe Bugeja l-fond tal-Imsida, li kien tiegħu waħdu, u t-trasferiment formali tat-tliet kwinti tar-razzett għamlu, u seta' jagħmlu validament, Giuseppe Bugeja biss, għax fl-att tal-akkwiż Giuseppe Bugeja biss kien deher, u quddiem it-terzi u skond l-insinwa fir-Registru Pubbliku kien hu biss li kien jidher proprjetarju. Intant, meta Petronilla Bugeja rruftat li trodd u ddawwar fuq l-attur il-fond tal-Imsida, u l-attur tilef il-kawża bis-sentenza fuq imsemmija ta' dil-Qorti, li kkonfermat dik tal-ewwel istanza, avverat ruhha definittivament il-kondizzjoni stipulata għar-restituzzjoni tal-flus da parti tal-konvenut lill-attur; għax in-negozju tal-attur ma' Petronilla Bugeja, kontemplat fl-iskrittura fuq imsemmija, ma sehħx, u l-attur intant baqa' mingħajr il-fond tal-Imsida li bi tpartit kien ta' lil Giuseppe Bugeja. Taht dawn iċ-ċirkustanzi, l-attur ma jistgħax jirrofta r-restituzzjoni tal-flus lill-attur;

U tabilhaqq il-konvenut stess kien fehem sewwa x'kien il-patt stipulat f'dik l-iskrittura privata; għax meta Petronilla Bugeja kkontestat il-pretensjoni tal-attur fuq ir-retroċessjoni tal-fond tal-Imsida hu stess offra li jrodd il-flus lill-attur, kif xehed hu stess fil-kawża li l-attur kien għamel lil Petronilla Bugeja, u li spiċċat bis-sentenza ta' dil-Qorti tas-16 ta' Gunju 1958. Kien fil-kawża preżenti biss li l-konvenut issubordina l-offerta tar-restituzzjoni għar-retroċessjoni da parti tal-attur ta' hwejġu, b'allużjoni għar-

razzett ta' Hal-Qormi. Izda mhux dak kien il-ftehim miktub; u l-konvenut, meta xehed f'din il-kawża fis-6 ta' Gunju 1961 (fol. 22), qaghad jinheba wara l-iskuża li kien nesa' li fil-ftehim kien issemma xi negozju ma' Petronilla Bugeja u li kellu jrodd il-flus lill-attur fil-każ li n-negozju tal-attur ma' dik Petronilla Bugeja ma jsehħx. B'dan kollu, il-konvenut fix-xhieda tiegħu stqarr li huwa kien bagħat il-flus lill-attur għax dan kellu jehodhom;

Ikkunsidrat;

Illi lanqas jista' jingħad li bl-iskrittura privata fuq imsemmija l-konvenut ittrasferixxa xi haġa lill-attur; għax bid-dikjarazzjoni li ma kellux ebda pretensjoni fuq ir-razzett ta' Hal-Qormi ma għamel ebda rinunzja valida ta' drittijiet immobiljari favur l-attur, għax fl-assenza tal-attur publiku meħtieġ mill-liġi għal rinunzja simili dik id-dikjarazzjoni ma kienet produttiva ta' ebda effett ġuridiku, u ma kienet tiswa xejn;

Ikkunsidrat;

Illi l-konvenut jippretendi li l-attur ma setgħax jitlob ir-restituzzjoni tal-flus mingħajr ma jitlob ir-rexissjoni tal-ftehim tal-iskrittura privata fuq imsemmija. Dan l-argument ma għandu ebda bażi. L-attur qiegħed jippresupponi l-effikaċja tal-ftehim tal-iskrittura rigward ir-restituzzjoni tal-flus, u jibbaża l-azzjoni fuq dak il-ftehim. U huwa preċiżament dak il-ftehim li jagħtieh id-dritt li jitlob lura l-flus li hallas lill-konvenut. Il-fatt, mbagħad, li fil-kawża li l-attur kellu ma' Petronilla Bugeja huwa ma kienx parti, ma jiswa xejn lill-konvenut għax f'dik il-kawża l-konvenut ma kellux x'jaqsam, u l-obligu tar-restituzzjoni kien dipendenti biss mill-kondizzjoni stipulata fl-iskrittura, u li avverat ruhha definittivament kif ġie mfisher f'din is-sentenza;

Ikkunsidrat;

Fuq l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni bijennali kontemplata fl-art. 1266(2) tal-Kodiċi Civili, eċċepita mill-konvenut, il-Qorti taqbel mal-Qorti tal-Ewwel Istanza li dik il-preskrizzjoni mhix applikabbli għall-każ. Dik il-preskrizzjoni tirrigwarda l-azzjoni ta' rexissjoni, u fil-każ preżenti l-attur mhux qiegħed jesperixxi azzjoni ta' rexissjoni, izda l-az-

zjoni ta' hlas u restituzzjoni ta' flus, sew ghax ir-restituzzjoni kienet pattwita kemm ghax il-hlas safa' bla kawża;

Il-konvenut, fin-nota tiegħu tas-27 ta' April 1962, qajjem ukoll l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni bijennali kontra l-azzjoni tal-attur in kwantu din hija azzjoni ta' ripetizzjoni ta' hlas magħmul indebitament bi żball. Apparti l-fatt li l-attur mhux qiegħed jallega ebda żball għall-hlas li kien għamel, l-azzjoni, li, kif ingħad fuq, hi waħda ta' restituzzjoni ta' flus ghax ir-restituzzjoni kienet pattwita, mhix preskrivibbli f'sentejn, skond il-liġi, iżda b'dik ta' hames snin skond l-art. 2261 tal-Kodiċi Civili;

Għal dawn ir-ragunijiet, il-Qorti tichad l-appell u tikkonferma is-sentenza appellata; bl-ispejjeż kontra l-konvenut appellant.
